

V. 9. HUDEBNÍ VÝCHOVA

CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

Vyučovací předmět **hudební výchova** vychází ze vzdělávacího oboru **Hudební výchova**, který je součástí vzdělávací oblasti **Umění a kultura**.

Hudební výchova podněcuje, rozvíjí a kultivuje přirozenou potřebu setkávání s hudbou. **Hudební výchova** by měla být předmětem uvolnění, radosti, citového prožitku, seberealizace, zábavy, týmové práce, při které se žáci budou učit rozpoznávat krásu umění, ctít schopnosti a výkony druhých lidí, vystupovat před spolužáky i dospělými, organizovat společenské akce, rozvíjet svou fantazii a tvůrčí schopnosti.

Vyučovací předmět **hudební výchova** usiluje o to, aby se z žáků stali budoucí návštěvníci koncertních síní a divadelních sálů, aby poznali souvislosti všech druhů umění a aby vhodně využívali celý komplex hudebních činností v různých oblastech svého života a obohatili tak své estetické vnímání a prožívání světa.

■ OBSAHOVÉ, ČASOVÉ A ORGANIZAČNÍ VYMEZENÍ PŘEDMĚTU

Obsah výuky hudební výchovy je rozdělen do čtyř oblastí

1. Vokální činnosti
1. Instrumentální činnosti
3. Hudebně pohybové činnosti
4. Poslechové činnosti.

Obsahem **vokálních činností** je práce s hlasem, při níž dochází ke kultivaci pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatňováním a posilováním správných pěveckých návyků.

Při **instrumentálních činnostech** se žáci učí využívat jednoduché hudební nástroje k vlastní hudební reprodukci i produkci.

Hudebně pohybové činnosti jsou zaměřeny na ztvárnění pocitů z hudby pomocí pohybu, tance a gest.

Poslechové činnosti rozvíjejí aktivní vnímání (percepce) znějící hudby, při níž žák poznává hudbu ve všech jejích žánrových, stylových i funkčních podobách, učí se hudbu nejen analyzovat, ale především prožívat a využívat její psychohygienické účinky ve prospěch vlastního zdraví.

Učební osnovy předmětu umožňují konkretizovat učivo i jeho náročnost na základě učitelovy znalosti úrovně hudebního rozvoje jednotlivých žáků a podmínek ve škole. Volba vhodných didaktických prostředků je zcela závislá na učitelově rozhodnutí.

Při hodnocení výsledků práce žáků přihlíží vyučující především k jejich přístupu k výuce, ke snaze spolupracovat s ostatními a k úsilí o co nejlepší výsledek. Je možné zohlednit i případnou jednostrannou zaměřenost žáka na určitý typ hudebních činností.

Vyučovací předmět **hudební výchova** se vyučuje v 1. – 5. ročníku s hodinovými dotacemi podle školního učebního plánu:

	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník
Počet hodin	1	1	1	1	1
Z toho DČD*	0	0	0	0	0

*DČD = disponibilní časová dotace

Z kapitoly „Zařazení průřezových témat“ je zřejmé, v kterém ročníku a jakou formou se v předmětu **hudební výchova** realizují jednotlivá **průřezová témata** (kapitola III.5., strana 26 – 56).

Hudební dovednosti si žáci osvojují nejen při vyučování, ale i prostřednictvím návštěv koncertů, besed o hudbě i samostatných hudebních aktivit. Žáci se učí o hudbě a svých zážitcích z ní hovořit. Používají při tom pojmy a hudebně naukové poznatky, které jsou vyvozovány ze znějící hudby a aplikovány ve všech hudebních aktivitách.

Výuka hudební výchovy může probíhat v kmenových třídách i v učebně hudební výchovy. Teoretické informace z hudební oblasti mohou žáci získávat v učebně výpočetní techniky nebo v učebnách s interaktivní tabulí, hudebně pohybové činnosti mohou být procvičovány v tělocvičně.

■ VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE PŘEDMĚTU

◦ **Kompetence k učení**

- vokálními, instrumentálními, poslechovými a hudebně pohybovými aktivitami rozvíjíme receptivní, reprodukční i produkční schopnosti a dovednosti žáků
- motivujeme k učení, snažíme se žáky zbavit ostychu z vlastní hudební produkce (např. formou různých her)
- snažíme se o klidnou a tvůrčí atmosféru v hodinách hudební výchovy
- žáky zásadně nenutíme do sólového zpěvu nebo jiných aktivit, které jsou jim nepříjemné
- snažíme se poskytnout žákům pocit úspěchu tím, že vědomě navozujeme situace, ve kterých může být žák úspěšný (podle individuálních možností žáků)
- při hodnocení používáme převážně prvky pozitivní motivace
- poskytujeme žákům prostor pro ovlivňování obsahu hodin hudební výchovy podle jejich individuálních zájmů (žáci mají možnost prezentovat před spolužáky tvorbu své oblíbené hudební skupiny, spolupodílet se na výběru skladeb pro poslechové, vokální i hudebně pohybové činnosti)
- učíme žáky vyhledávat, zpracovávat a používat potřebné informace ze všech možných dostupných zdrojů (vyhledávání informací o hudebních skladatelích, skupinách, nástrojích apod.)
- učíme žáky výsledky samostatné práce vhodnou formou prezentovat před skupinou vrstevníků

◦ **Kompetence k řešení problémů**

- vedeme žáky k poznání, že problémy jsou běžnou součástí života všech lidí, že není třeba se jich obávat, ale je potřebné si osvojit základní způsoby jejich překonávání
- učíme žáky poznat své vlastní problémy při osvojování učiva, popsat je, svěřit se s nimi a požádat o radu
- nabízíme možnosti řešení problému, ale ponecháváme žákům vlastní odpovědnost za jejich vyřešení
- podporujeme týmovou spolupráci při řešení problémů
- učíme žáky pracovat s různými zdroji informací a tím je vedeme k větší samostatnosti při řešení problémů
- učíme žáky různým vyjadřovacím hudebním technikám a použití vhodných prostředků k vyjádření svého záměru

◦ **Kompetence komunikativní**

- rozvíjíme slovní zásobu
- učíme žáky volit vhodné formy komunikace v různých životních situacích
- učíme žáky respektovat základní komunikační pravidla rozhovoru (střídání role posluchače a mluvčího jako základ účinné komunikace)
- učíme žáky pravidlům komunikace při týmové spolupráci, vyslechnout a respektovat názor druhého, obhajovat svůj názor pomocí rozumných argumentů
- podporujeme přátelskou komunikaci mezi žáky různých věkových kategorií
- učíme žáky porozumět hudebně vyjadřovacím prostředkům
- vedeme žáky k pochopení hudebního umění jako specifického a svébytného prostředku komunikace

◦ **Kompetence sociální a personální**

- podporujeme vzájemnou pomoc žáků, vytváříme situace, kdy se žáci navzájem potřebují
- rozvíjíme v žácích schopnost empatie (poznat, kdy druhý člověk potřebuje pomoc a vhodnou formou mu ji poskytnout, chápat a respektovat pocity a názory spolužáků i dospělých)

- vedeme žáky k pocitu radosti z poskytnuté pomoci
- učíme žáky ocenit přínos každého jedince pro práci skupiny dle jeho individuálních možností
- učíme žáky spolupracovat v týmech, rozvíjíme schopnosti žáků zastávat v týmu různé role
- rozvíjením hudebně pohybových schopností žáků usnadňujeme jejich začlenění do běžných volnočasových aktivit (cvičení s hudbou ve fitness centrech, společenské akce spojené s tancem)

◦ **Kompetence občanské**

- vedeme žáky k sebeúctě a k úctě k druhým lidem a toleranci k jejich hudebním projevům
- vedeme žáky k chápání procesu umělecké tvorby jako způsobu nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům v mnohotvárném světě
- vedeme žáky k sebeúctě a úctě k ostatním žákům a dospělým, učíme žáky tolerovat rozdílné možnosti spolužáků při osvojování učiva a respektovat odlišný hudební vkus spolužáků i dospělých
- vedeme žáky k pochopení schopnosti hudby spojovat lidi na základě společného emocionálního prožitku
- vedeme žáky k odmítavému postoji ke všemu, co narušuje dobré vztahy mezi lidmi
- upevňujeme žádoucí pozitivní formy chování ve škole i mimo ni
- rozvíjíme sebeovládání žáků
- vedeme žáky k sebeúctě a úctě k ostatním žákům a dospělým, učíme žáky tolerovat rozdílné možnosti spolužáků při osvojování učiva a respektovat odlišný hudební vkus spolužáků i dospělých
- učíme žáky vhodně využívat psychohygienický účinek hudby, a tak chránit své zdraví

◦ **Kompetence pracovní**

- motivujeme k práci, kvalitně odvedenou práci vždy pochválíme (přihlížíme k individuálním možnostem žáka, oceňujeme snahu)
- práci nikdy netrestáme
- vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí
- měníme pracovní podmínky, a tak žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky
- vedeme žáky k odpovědnosti za plnění svých pracovních povinností
- vedeme žáky ke správnému zacházení s dostupnými hudebními nástroji, k jejich údržbě
- učíme žáky pravidlům spolupráce, učíme je hodnotit práci svoji i práci týmu
- seznamujeme žáky s nabídkou pracovních profesí z oblasti hudební kultury
- pomáháme hudebně nadaným žákům v rozvoji jejich talentu a ve volbě vhodného povolání, ve kterém mohou svůj talent uplatnit

◦ **Kompetence digitální**

- vedeme žáky k aktivnímu a smysluplnému využívání elektronických hudebních nástrojů, digitálních aplikací i dostupných programů jako nástrojů pro reprodukční, produkční i vlastní tvůrčí počiny
- motivujeme žáky k zaznamenávání, snímání a přenosu i prezentaci hudby a hudebních i zvukových projektů prostřednictvím digitálních technologií, případně k uplatnění digitálních technologií jako nástroje sebe prezentace v rámci vlastních audiovizuálních projektů
- vedeme žáky k vyhledávání a sdílení inspiračních zdrojů, uměleckých děl i běžné produkce s respektem k autorství a autorským právům

▣ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY (OVO) VZDĚLÁVACÍHO OBORU HUDEBNÍ VÝCHOVA

1. stupeň

Očekávané výstupy – 1. období (1.-3. ročník)

žák

- HV-3-1-01 zpívá v jednohlase
- HV-3-1-02 rytmitizuje a melodizuje jednoduché texty
- HV-3-1-03 využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře
- HV-3-1-04 reaguje pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku, směr melodie
- HV-3-1-05 rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby
- HV-3-1-06 rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odliší hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální

Očekávané výstupy – 2. období (4.-5. ročník)

žák

- HV-5-1-01 zpívá v jednohlase či dvojhlas v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti
- HV-5-1-02 realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not
- HV-5-1-03 využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní
- HV-5-1-04 rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby
- HV-5-1-05 vytváří jednoduché přede hry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace
- HV-5-1-06 rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků
- HV-5-1-07 ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace

Učivo:

VOKÁLNÍ ČINNOSTI

pěvecký a mluvní projev - pěvecké dovednosti (dýchání, výslovnost, nasazení a tvorba tónu, dynamicky odlišený zpěv), hlasová hygiena, rozšiřování hlasového rozsahu

hudební rytmus - realizace písní ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu

dvojhlas a vícehlas - prodleva, kánon, lidový dvojhlas apod.

intonace, vokální improvizace - diatonické postupy v durových a mollových tóninách, hudební hry (ozvěna, otázka - odpověď apod.)

záznam vokální hudby – zachycení melodie písně pomocí jednoduchého grafického vyjádření (např. linky), nota jako grafický znak pro tón, zápis rytmu jednoduché písně, notový zápis jako opora při realizaci písně

INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

hra na hudební nástroje - reprodukce motivů, témat, jednoduchých skladbiček pomocí jednoduchých nástrojů (Orffův instrumentár), zobcových fléten, keyboardů apod.

rytmizace, melodizace a hudební improvizace - tvorba přede her, meziher a doher s využitím tónového materiálu písně, hudební doprovod (akcentace těžké doby v rytmickém doprovodu, ostinato, prodleva), hudební hry (ozvěna, otázka - odpověď), jednodílná písňová forma (a - b)

záznam instrumentální melodie - čtení a zápis rytmického schématu jednoduchého motivku či tématu instrumentální skladby, využití notačních programů

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

taktování, pohybový doprovod znějící hudby - dvoudobý, třídobý a čtyřdobý takt, taneční hry se zpěvem, jednoduché lidové tance

pohybové vyjádření hudby a reakce na změny v proudu znějící hudby - pantomima a pohybová improvizace s využitím tanečních kroků

orientace v prostoru – utváření pohybové paměti, reprodukce pohybů prováděných při tanci či pohybových hrách

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

kvality tónů - délka, síla, barva, výška

vztahy mezi tóny - souzvuk, akord

hudební výrazové prostředky a hudební prvky s výrazným sémantickým nábojem - rytmus, melodie, harmonie, barva, kontrast a gradace, pohyb melodie (melodie vzestupná a sestupná), zvukomalba, metrické, rytmické, dynamické, harmonické změny v hudebním proudu

hudba vokální, instrumentální, vokálně instrumentální, lidský hlas a hudební nástroj

hudební styly a žánry - hudba taneční, pochodová, ukolébavka apod.

hudební formy - malá písňová forma, rondo, variace

interpretace hudby - slovní vyjádření pocitů z hudby, názorů na hudbu

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

Očekávané výstupy – 1. období (1.-3. ročník)

žák

HV-3-1-01p zpívá jednoduché písně v rozsahu kvinty

HV-3-1-02p hospodárně dýchá a zřetelně vyslovuje při rytmitizaci říkadel i při zpěvu

HV-3-1-04p reaguje pohybem na tempové a rytmické změny

HV-3-1-05p rozliší sílu zvuku

- pozorně vnímá jednoduché skladby

Očekávané výstupy – 2. období (4.-5. ročník)

žák

HV-5-1-01p zpívá písně v rozsahu přiměřeném individuálním schopnostem žáků

HV-5-1-02p, HV-5-1-07p propojí vlastní pohyb s hudbou

HV-5-1-03p doprovodí spolužáky na rytmické hudební nástroje

HV-5-1-06p odliší tóny podle výšky, síly a barvy

- pozorně vnímá znějící hudbu různých skladeb
- správně hospodaří s dechem při interpretaci písní – frázování

Učivo:

vokální činnosti - dechová a hlasová cvičení, nácvik správné výslovnosti při zpěvu, zpěv lidových a umělých písní v přiměřeném rozsahu (dle výběru vyučujícího)

instrumentální činnosti - vyjádření rytmu písně „hrou na tělo“ nebo hrou na Orffovy nástroje, doprovod vlastního zpěvu, zpěvu spolužáků nebo poslouchané písně

poslechové činnosti - rozlišování délky, síly a výšky tónů, rozpoznávání tempa a rytmu, poznávání známých písní podle tempa, rytmu a melodie, poznávání zvuků běžných hudebních nástrojů, soustředěný poslech skladeb pro děti (dle výběru vyučujícího)

hudebně pohybové činnosti - vyjádření tempa a rytmu písně pohybem, rytmitizace říkadel s hudebním doprovodem, pohybové hry s dětskými popěvkami, pochod podle hudebního doprovodu